

Sodobni pristopi pedagoških procesov v arhivski znanosti v luči elektronskega arhiviranja

AIDA ŠKORO BABIĆ, MAG.

višja svetovalka Arhiv Republike Slovenije, Zvezdarska 1, SI-1000 Ljubljana, Slovenija
e-mail: aida.skoro@gov.si

Modern Approaches to Pedagogical Processes in Archival Science in the Context of the Electronic Archiving

ABSTRACT

Education in the field of archival science has been filled with scientific and professional contributions from established archivists and researchers in the field of archival science for several decades. In this contribution, through the review of literature, the problems of education in the field of archival science are presented. By analysing the study program in Slovenia and the content of the needs expressed by the current records and information management in the practice, the article attempts to determine how satisfactory the approach of pedagogical processes is in the light of electronic archiving.

Key words: archival science, education, electronic archiving, study program

Approcci odierni ai processi formativi in archivistica nel contesto dell'archiviazione elettronica

SINTESI

La formazione nel campo della scienza archivistica è stata svolta avvalendosi di contributi scientifici e professionali di affermati archivisti e ricercatori con grande esperienza. In questo contributo, attraverso la revisione della letteratura, vengono presentati i problemi della formazione nel campo della scienza archivistica. Analizzando il programma di studio in Slovenia e il contenuto dei fabbisogni espressi dai documenti correnti e dalla gestione digitale nella pratica, l'articolo tenta di determinare quanto sia soddisfacente l'approccio dei processi formativi alla luce dell'archiviazione elettronica.

Parole chiave: archivistica, formazione, archiviazione elettronica, programma di studi

Sodobni pristopi pedagoških procesov v arhivski znanosti v luči elektronskega arhiviranja

IZVLEČEK

Izobraževanje na področju arhivske znanosti že več desetletij polni znanstvene in strokovne prispevke uveljavljenih arhivistov in raziskovalcev s področja arhivske znanosti. V tem prispevku preko pregleda svetovne literature predstavlja problematika izobraževanja na področju arhivske vede. Z analizo študijskega programa na Slovenskem in vsebinsko razčlenitvijo potreb, ki jih izžareva poslovanje z zapisi in informacijami v praksi, se v prispevku poskuša ugotoviti, kako zadovoljiv je pristop pedagoških procesov v luči elektronskega arhiviranja.

Ključne besede: arhivska znanost, izobraževanje, elektronsko arhiviranje, študijski program

1 Uvod

V zadnjih nekaj desetletjih, ko se družba tako v Sloveniji kot po svetu srečuje s procesi globalizacije in družbenimi spremembami v načinu komunikacije in poslovanja, je neizogibno vprašanje upravljanja z informacijami in dokumenti. Na tem mestu govorimo o arhivski znanosti, ki posega na področje upravljanja z dokumenti, upravljanja z informacijami ter arhiviranju obeh. V tej luči se vsekakor postavlja vprašanje najbolj primerne načina izobraževanja tistih, ki se ukvarjajo z upravljanjem in arhiviranjem zapisov, informacij in dokumentov, posebno v času, ko se komunikacija in poslovanje na vseh nivojih

družbe preusmerja iz klasičnega oziroma papirnatega v elektronsko oziroma digitalno obliko. Ker izobraževanje na področju arhivske znanosti že več desetletij polni znanstvene in strokovne prispevke uveljavljenih arhivistov in raziskovalcev s področja arhivske znanosti, se v tem prispevku preko pregleda svetovne literature predstavlja problematika izobraževanja na področju arhivske vede. Z analizo študijskega programa na Slovenskem in vsebinsko razčlenitvijo s potrebami, ki jih izžareva dejanska potreba poslovanja z zapisi in informacijami, se v prispevku poskuša ugotoviti, kako zadovoljiv je pristop pedagoških procesov v luči elektronskega arhiviranja.

2 Pomen izobraževanja na arhivskem področju

Rektorji evropskih univerz, ki so se zbrali v Bologni ob devetstoletnici najstarejše izmed njih, so se strinjali, da se kulturni, znanstveni in tehnični razvoj, od katerega je v veliki meri odvisna prihodnost človeštva, ustvarja v središčih kulture, znanja in raziskovanja. Kulturna, socialna in gospodarska prihodnost zahteva znatna prizadevanja za nenehno izobraževanje (glej *Magna Charta evropskih univerz. Bologna, september 1988*). Ta zaključek vsekakor temelji na dolgi zgodovini človeškega obstoja, ki je izhajajoč iz razuma preko duhovnih temeljev razsvetljenstva, razsvetljenega absolutizma, meščanske revolucije v Franciji, rojstva nacionalizma rezultiral z razvojem znanosti. Moramo pritrrditi Prunku (2003), ki pravi, da človek evropske civilizacije, ki se je razvil »vsaj že pred 2500 leti tako, da se ne zadovoljuje le z materialnimi dobrinami, ampak išče tudi duhovne in se sprašuje o smislu svoje eksistence in išče svojo srečo« (Prunk, 2003, str. 67). In v tej sklepni misli, lahko najdemo iztočnico o potrebi in pomenu izobraževanja na posameznih področjih, posebno tistih, kjer to ni bilo sistemsko urejeno.

Vidik arhivske vede kot znanstvene vede je v primerjavi z drugimi znanstvenimi vedami precej mlad. Druge znanstvene vede so se dodobra razvile, če ne prej, pa vsaj konec 19. stoletja, ko se je človeška civilizacija soočila z dosežki naravoslovnih ved na področju fizike, kemije, biologije, tehnologije ter na področju družboslovja in humanistike z uveljavitvijo zgodovinske vede, filozofije in sociologije. Potreba po razumevanju arhivske vede ne le s praktičnega vidika, ampak tudi teoretičnega, se je kalila skozi 20. stoletje. Posredovali so jo različni strokovnjaki s področja arhivistike, in sicer najprej preko razmejevanja arhivske in bibliotekarske stroke (*Schellenberg, 1956, str. 20*), pri nas na Slovenskem pa predvsem preko razmejevanja arhivske in muzejske stroke¹. V sodobni družbi se srečujemo predvsem z nerazumevanjem, kaj je arhivsko gradivo in kaj arhivist². V družbi prevladuje miselnost, da so arhivi skladišča starega papirja, muzeji dokumentov, zbiratelji preteklih zanimivosti – arhivisti pa skrbniki zaprašenih, mrtvih zapisov. Toda zadeva je veliko bolj kompleksna in veliko bolj aktualna, na kar nas opozarjajo nezgode, ki smo jim priča v časopisnih objavah³. Arhivsko gradivo je namreč pomembno predvsem za zaščito pravic človeka in državljana. Arhivi so nastali prav zaradi pravnih potreb, varstva lastnine. Michel Duchein v svojem prispevku *The History of European Archives and the Development of the Archival Profession in Europe (1992)* podaja zgodovinski vpogled v začetke arhivov; njegov pogled sega v antiko, medtem ko začetke arhivske znanosti postavlja v 17. stoletje (Duchein, 1992, str. 16).

Arhivsko gradivo so dokumenti, ki imajo trajen pomen za pravni interes pravnih in fizičnih oseb ali trajen pomen za zgodovino, druge znanosti in kulturo (*ZVDAGA, 2014*), z drugimi besedami, arhivsko gradivo utemeljuje identiteto skupnosti in posameznika. Pri tem se je potrebno vprašati, kateri dokumenti so pomembni in kaj jih dela pomembne, vprašati pa se moramo, kdo lahko z gotovostjo ovrednoti pomembnost dokumenta.

1. Arhivsko gradivo na Slovenskem se je v začetnih letih namreč hranilo v muzejih. (op.avt)

2. Nerazumevanje arhivske stroke in poslanstva arhivistov je moč srečati tudi drugod po svetu. Zelo analitičen prispevek na temo osamosvojitve arhivske vede glej: Elio Lodolini, *The War of Independence of Archivists*, *Archivaria* 28, p. 36-47. V prispevku je podanih nekaj nazornih primerov hrambe arhivskega gradiva v knjižnicah, med drugim lahko preberemo, kako je ameriška deklaracija o neodvisnosti iz hrambe kongresne knjižnice zaupana v hrambo nacionalnega arhiva šele leta 1952.

3. Avgusta leta 2011 je britanski *Telegraph* poročal, da v britanskem nacionalnem arhivu že od leta 2005 pogrešajo večje število dokumentov, in sicer gre za dokumente posebne zgodovinske vrednosti (glej: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/8688070/Hundreds-of-historic-papers-lost-from-National-Archives.html>; pridobljeno 19.9.2017). Maja 2001 je CNN poročal, da je ameriški nacionalni arhiv izgubil disk z dokumenti iz obdobja vladavine predsednika Clintona (glej: <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/05/20/lost.hard.drive.clinton/index.html>; pridobljeno 19.9.2017). Slovenski časopisi so poročali, da so slovenska sodišča po primeru najdbe nerazglašene oporoke (dedič trideset let po smrti izvedel, da mu pokojnik v oporoki zapušča kmetijo) ugotovili, da je po letu 1945 okrog 5000 nerazglašanih oporok, od tega je v 450 primerih dedič najverjetneje finančno oškodovan. Glej: <http://siol.net/novice/slovenija/zakaj-je-nina-betetto-zamolcala-tosodbo-oporoke-427892>; pridobljeno 19.9.2017)

Tako je srž arhivske znanosti ugotavljanje vrednosti, kar pa ni le ugotavljanje vrednosti gradiva zanimivega le za znanstvenike in druge raziskovalce preteklosti, temveč pomembnosti dokumenta, ki se mora trajno ohraniti in biti dostopen za uporabo. Za vsako javnopravno osebo posebej se arhivsko gradivo določi s posebnim strokovnim navodilom, ki ga izda pristojni arhiv, sprejme pa posebna komisija, kjer sodeluje tudi organ oziroma organizacija, ki to gradivo ustvarja. Dokumenti, proglašeni za arhivsko gradivo, so varovani tudi s kazenskim zakonom. Arhivsko gradivo ima namreč status kulturnega spomenika (*ZVDAGA, člen 7*) in kot takega ga je potrebno varovati. Uničenje tega, kljub nezavedanju, da gre za kulturni spomenik, predstavlja kaznivo dejanje⁴. Arhivsko gradivo so torej dokumenti, ki se hranijo bodisi pri ustvarjalcih gradiva ali pa v javnih arhivih, kamor se praviloma »preselijo« po tridesetih letih od nastanka. Da bi varovanje teh dokumentov teklo nemoteno, da bi se dokumenti ne le ohranili, temveč bi bili tudi dostopni, je treba poskrbeti že pri samem nastanku dokumentov, za to nalogo pa je potrebna vzpostavitev učinkovitega izobraževanja.

3 Zgodovina izobraževanja na področju arhivske znanosti

Ko govorimo o zgodovini izobraževanja s področja arhivske znanosti, ne moremo zatrditi, da tega ni bilo. Ravno nasprotno, saj Luciana Duranti (1993) navaja že leto 1681, ko je moč najti prve elemente arhivske doktrine, in sicer v monumentalnem delu o diplomatiki Dom Jeana Mabillona. Med drugim omenja arhivsko šolo v Bologni, ustanovljeno 1765, v Milanu (1770), Neaplju (1777), Padovi (1806), Torinu (1820) ter Parizu in Münchenu (1821) (*Duranti, 1993, str. 9*). Duranti pri podajanju pregleda zgodovine izobraževanja govori pravzaprav o arhivologiji (*Archivology*). In če bi govorili o arhivologiji⁵ kot vedi, to pomeni, da bi morala biti sestavljena iz teorije in metodologije (*Duranti, 1993, 10*). In arhivistika je sestavljena iz teorije in metodologije, ki ju arhivisti implementirajo v prakso. Beneški arhivist je že leta 1817 dejal, da arhivisti vzdržujejo tesne stike z oblastjo, kulturo in interesi celotne družbe. In zavedajoč se resničnosti te trditve, si lažje razlagamo pereče probleme, ki jih srečuje področje arhivistike v praksi, ki se jih ne da reševati na teoretični, metodološki ali teoretični ravni, ker ti problemi niso znanstvene narave, temveč spadajo v kategorijo etike, uprave in politike (*Duranti, 1993, str. 11*).

Na Slovenskem se je vprašanje arhivov in arhivskega vprašanja postavilo predvsem po letu 1945 in vprašanje arhivov so sprožili zgodovinarji, ki so na svojem prvem zborovanju leta 1946 obravnavali ravno arhivsko problematiko, kjer so poleg zbranega gradiva obravnavali tematiko pridobivanja gradiva in vprašanja materialne varnosti, v petdesetih letih pa so na državni ravni razmišljali o primerni arhivski šoli, vendar do ustanovitve te ni prišlo. (*Melik in Jeraj, 2013*) Razvoj arhivske vede v mednarodnem oziru je botroval temu, da se je arhivistika vpeljala v učni program Oddelka za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani v študijskem letu 1978/79 (*Žontar, 1995*). Arhivistika se je na ljubljanski in pozneje drugih slovenskih univerzah, kot na mnogih svetovnih univerzah, poučevala kot pomožna zgodovinska veda (*Semlič Rajb, Škoro Babič, 2015*)⁶. V svetovnem oziru se je ureditev študija na področju arhivske znanosti začelo urejati že nekaj desetletij nazaj, predvsem v okviru študija bibliotekarstva, vedno bolj pa v okviru informacijskih znanosti. Tu se seveda vprašamo, zakaj. Odgovor najdemo v informatizaciji družbe in posledično razumevanje zapisov bolj kot informacije in manj kot dokument. Na resnost obravnavanja arhivskih vprašanj poleg profesionalno vzpostavljenih arhivov v prvi polovici 20. stoletja, kaže tudi ustanovitev Mednarodnega arhivskega sveta leta 1948 v Parizu ter dve leti pozneje, prav tako v Parizu, prvi arhivski kongres (*Melik in Jeraj, 2013*). In ravno resnost arhivske problematike je sprožila nujnost po sistemskem izobraževanju na področju arhivske znanosti (*za več glej Banks et al., 2011, str. 1-15*).

Tu je univerze, med katerimi prednjačijo severnoameriške, so v primerjavi z evropskimi precej zgodaj prepoznale že prej omenjeno informacijsko vrednost arhivskega gradiva, kar je verjetno povezano z zgodnejšo informatizacijo družbe, kot pa smo je bili priča pri nas, in kulturno-zgodovinskim ozadjem ameriške družbe, kjer je zasebna lastnina imela vedno precej pomemben vidik v družbi in kjer se tudi in-

4. Kazenski zakonik (KZ-1), 219. člen: (1) Kdor protipravno poškoduje ali uniči stvar, ki je posebnega kulturnega pomena, naravno vrednoto ali drugo zavarovano naravno bogastvo ali stvar, ki je javna dobrina, se kaznuje z zaporom do petih let. (2) Če je poškodovana ali uničena stvar kulturni spomenik ali naravna vrednota velikega ali izjemnega pomena za Republiko Slovenijo ali če je povzročena škoda velika, se storilec kaznuje z zaporom do osmih let.

5. Arhivologija je mednarodno uveljavljen izraz za vedo o upravljanju in katalogiziranju arhivskega gradiva, medtem ko v slovenščini z izrazom arhivistika poimenujemo vedo, ki se ukvarja s teoretičnimi in praktičnimi rešitvami na področju upravljanja z arhivskim gradivom«. (Klasinc, Študij arhivistike kot znanstvene vede, *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*, 10 (2011))

6. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani se tudi danes predava le kot samostojen predmet v okviru študija zgodovine.

formacije povezujejo z lastnino⁷. V osemdesetih letih 20. stoletja so ameriške univerze arhivistiko vključevale, poleg študija zgodovine, tudi v študij bibliotekarstva in informacijskih znanosti⁸. Desetletje pozneje so bile vpeljane specializacije na področju arhivske znanosti, arhivskih študij in dokumentologije na Univerzi v Pittsburghu, Univerzi Kalifornije in na Simmons College. Univerza Britanske Kolumbije je vpeljala magistrski študij arhivistike in sledilo ji je še nekaj drugih severnoameriških univerz. Univerze, kjer je vpeljan študij arhivske znanosti se med seboj vedno bolj povezujejo, predvsem z vidika razvoja in poenotenja znanstvenih dognanj, posebno pa z vidika sodelovanja pri reševanju aktualnih tematik s področja arhivske znanosti.

Tudi pri preučevanju uveljavitve poklica arhivista v mednarodnem oziru pridemo do zaključka, da je ta v severno-ameriškem prostoru dobro zastavljena (*Jeraj in Melik, 2016*) Lahko z gotovostjo trdimo, da je poklic arhivista dobil na veljavi z dobro zastavljenimi študijskimi programi.

4 Kako učinkovito poučevati arhivsko znanost?

Žontar v devetdesetih letih 20. stoletja navaja, da se pričetek uporabe računalnikov na Slovenskem pojavlja v osemdesetih letih, kar je poleg drugih teoretičnih in metodoloških vprašanj odprlo nadaljnja vprašanja glede vrst arhivskega gradiva, arhivskih enot in popisa (*Žontar, 1995*).

Današnji čas je torej nujno potrebno povezovati z modernimi informacijskimi sistemi, obenem ne zanemariti osnovna arhivska načela⁹.

Za ustrezen izobražen profil je potrebno upoštevati naloge arhivista, kot izvajalca arhivske prakse. Na podlagi osnovnih nalog slovenskega nacionalnega arhiva, ugotovimo, da mora fakultetno izobražen arhivist poznati osnove in procese evidentiranja, zbiranja in strokovne obdelave arhivskega gradiva, izdelovanja vodnikov, inventarjev in drugih pripomočkov za uporabo arhivskega gradiva, vodenja evidenc javnega in zasebnega arhivskega gradiva pravnih in fizičnih oseb, vrednotenja dokumentarnega gradiva in izvajanje strokovnega nadzora, hranjenja in materialnega varovanja arhivskega gradiva, skrbi za konserviranje, restavriranje in varnostno reproduciranje (mikrofilmanje in skeniranje) arhivskega gradiva, objavljanja arhivskih virov, dajanja arhivskega gradiva v uporabo, opravljanja kulturne, vzgojne in izobraževalne dejavnosti v zvezi z arhivskim gradivom, opravljanja raziskovalnih nalog na področju arhivistike, zgodovine in drugih ved, povezanih z arhivskim gradivom ... Torej, arhivist mora poznati faze in procese od nastanka gradiva pri ustvarjalcu, poskrbeti, da se tisto gradivo, ki ima lastnosti arhivskega, ne uniči ter da se preda pristojnemu arhivu, ter na koncu pripraviti vse potrebno, da je arhivsko gradivo dostopno za uporabo. Slednje je možno le ob dobro opravljeni strokovni obdelavi gradiva s kvalitetnim arhivskim pripomočkom. Izdelava arhivskega pripomočka, popisa in inventarja, zahteva dobro poznavanje zgodovine, nalog in delovanja ustvarjalca gradiva, ugotovitev pomena ustvarjalca v družbi skozi čas in v določenem časovnem trenutku, saj je to edini način postavljanja gradiva v kontekst, kajti dokumenti brez konteksta nimajo pričevalne in s tem uporabniške vrednosti.

Tej kratki analizi postavimo ob bok predmetnik prve in druge stopnje študijskega programa Arhivistika in dokumentologija na Slovenskem¹⁰. Nabor predmetov je razdeljen na obvezne in izbirne študijske predmete. Na prvi stopnji se v prvih dveh letnikih podajajo vsebine obveznih predmetov, in sicer: uvod v arhivistiko, poslovna informatika, uvod v raziskovalne metode, management v kulturi, zgodovina institucij, zgodovina arhivske dejavnosti, teoretične osnove arhivske znanosti ter osnove dokumentologije, predmet e-arhivi, konzervacija in restavracija arhivskega gradiva, tipologija arhivskega gradiva, upravljanje s podatki, popisovanje in urejanje arhivskega gradiva ter metode in postopki dela z arhivskim in dokumentarnim gradivom pri ustvarjalcih.

7. Kot primerjavo lahko navedemo dostop do arhivskega gradiva v osebne namene, saj v slovenskem oziru osebni namen kot namen pregledovanja arhivskega gradiva uporabniku ne daje posebnega statusa. (op.avt.)

8. Najbolj so prednjačile univerze v Maryland, Wisconsin, Michigan in WayneStaet. (Gilliland)

9. To je tudi glavno vodilo enega izmed najbolj prodornih mednarodnih arhivskih projektov, katerega cilj je postaviti osnovne temelje in zahteve za zagotovitev dolgoročne hrambe digitalnega gradiva ter obenem ohraniti njegovo avtentičnost in celovitost. Ravno dosežki tega projekta postajajo eden izmed temeljev arhivske znanosti na področju hrambe elektronskega gradiva. Dosežki temeljijo na znanstveno-raziskovalnem pristopu (večinoma različnih univerz po svetu) ob izrednem posluhu za praktično implementacijo rešitev. (InterPares Project, glej www.interpares.org)

10. Analiza je narejena na študijskem programu prve in druge stopnje Oddelka za arhivistiko in dokumentologijo, Alma Mater Europaea-ECM, Maribor, v tem času edinega celovitega študija arhivistike v Sloveniji.

V tretjem letniku so na voljo izbirni predmeti. Izmed dvanajstih izbirnih predmetov, med katerimi so latinščina, latinska paleografija, kulturna zgodovina, občna zgodovina novega veka, pomožne arhivske vede, informacijska varnost, informacijska oprema in infrastruktura javnega e-arhiva, zajem in hramba e-arhiva in spremljevalnih storitev ter upravljanje dokumentov in model upravljanja dokumentacije pri ustvarjalcih, slušatelji morajo izbrati šest predmetov. Z diplomsko nalogo zaključijo študij na prvi stopnji.

Z uvodom v arhivistiko se torej študenti seznanjajo z osnovnimi pojmi in elementi arhivske terminologije, z definicijo arhivistike, temeljnimi načeli in lastnostmi arhivskega dela. Poleg razvoja arhivske znanosti in razvojem načel študenti spoznavajo procese v Evropi, ki so oblikovali Evropo v novem veku in ki so začeli z Luthrovo reformacijo in preko različnih stopenj (konfesionalizem, razsvetljenstvo, absolutizem, imperializem, socializem, fašizem, nacionalsocializem, komunizem) privedli do oblikovanja demokratskih državnih ureditev. Seznanijo se in naučijo kritičnega vrednotenja kulturnih, verskih, družbenih, političnih, socialnih, idejnih in ekonomskih procesov v posameznih državah Evrope. Naučijo se, kako najti zvezo med kulturnim razvojem in arhivskim gradivom, tako glede materialov, jezikov in nahajališč arhivskih virov ter pridobijo sposobnost iskanja povezav med kulturnim razvojem in arhivskim gradivom. Usposobijo se prepoznati in brati jezike, v katerih je napisano arhivsko gradivo, locirati vire v posameznih nahajališčih oz. arhivih in drugih institucijah, ki hranijo arhivsko gradivo. Strukture institucij je predmet, v katerem se študent nauči umeščenosti institucij v času in prostoru, njihove načine pisarniškega poslovanja in odlaganja dokumentacije, uporabljenih pripomočkov ter pristojnosti. Nastajanje arhivskega gradiva je tesno povezano z dejavnostjo posameznih ustvarjalcev. Razumevanje njihovih historičnih kontekstov predstavlja osnovo razumevanja vsebin, ki so zapisane v arhivskem gradivu. Precej poudarka je na dodiplomski stopnji danega na elektronsko gradivo kot družbeni pojav in socialno-tehnološki izziv sodobne družbe. S predmetom, ki se nanaša na delo z ustvarjalci, si študentje pridobivajo znanja in zavedanje pomena pravilne izvedbe postopka predaje oziroma prevzemanja elektronskega arhivskega gradiva. Predvsem je na tem mestu pomembna logika delovanja prevzema, hrambe in uporabe elektronskega arhivskega gradiva, saj le ta je pomembna v celostnem procesu arhiviranja v elektronskem svetu. S predmetom e-arhivi se podajajo arhivski strokovni principi v kontekstu elektronske hrambe arhivskega gradiva, predstavlja se model odprtega arhivskega informacijskega sistema, modeli obravnavanja fizičnih in elektronskih oblik arhivskega gradiva, obravnavajo se hibridni arhivi in hibridno arhivsko gradivo. Pri tem predmetu velja izpostaviti podajanje primerov praktičnih rešitev dolgoročne hrambe e-arhivskega gradiva v mednarodnem oziru. Na prvi stopnji je tudi predmet o popisovanju gradiva, kar je zelo pomembno, saj razumevanje postopkov urejanja in popisovanja arhivskega gradiva ključno za učinkovito shranjevanje in posredovanje uporabnikom. Na tem mestu je pomembno razumevanje vloge in pomena mednarodnih in nacionalnih standardov in smernic pri tem.

Ob primerjanju osnovnih nalog, ki smo ga podali v sicer nekoliko zoženem naboru¹¹, slovenskega nacionalnega arhiva, s predmetnikom letnikov dodiplomskega študija, vidimo, da se podajanje vsebin sistematično ujema s potrebnimi osnovami za izvajanje zgoraj navedenih nalog. Študentje osvojijo zgodovinske osnove in seznanijo se z zgodovinskimi osnovami razvoja stroke, na osnovi katere bodo lahko razumeli sodobne tehnike in metode hrambe arhivskega in dokumentarnega gradiva. Pregled predmetnika in vsebine predmetov kaže na to, da se študentje seznanijo z osnovnimi znanji, ki jih potrebujejo za obvladovanje celotnega spektra arhivsko-strokovno-tehničnih opravil. Zelo pomemben je vidik spoznavanja značilnosti tako fizičnih kot elektronskih oblik arhivskega gradiva. Ter seznanitev z osnovnimi zakonitostmi upravljanja z arhivskim gradivom v različnih okoljih tako pri ustvarjalcih, kot tudi v pristojnih arhivskih ustanovah.

Če po dokončanem študiju študentje poznajo osnovne modele praktičnih rešitev elektronske hrambe arhivskega gradiva, prepoznajo arhivsko gradivo, ki nastane v e-okolju, razumejo kompleksnost definiranja, strokovne obravnave in uporabe elektronskih oblik arhivskega gradiva ter znajo prepoznati skladnost posameznih tehnoloških rešitev s temeljnimi arhivskimi strokovnimi načeli, potem bo tak profil potreben v vsaki inštituciji.

Druga stopnja študija arhivistike in dokumentologije s predmetnikom, ki zajema teoretične osnove

11. Naloga nacionalnega arhiva zajemajo tudi evidentiranje gradiva izven matične države, ki se nanaša na zgodovino ali pomembne posameznike, ki so pomembni za zgodovino in družbo matične države, vodenje informacijskega sistema elektronskega gradiva, vodenje evidenc uporabnikov, uporabe, posredovanje gradiva v pravne in upravne namene, sodelovanje z najvišjimi državnimi organi s posredovanjem gradiva glede pomembnih vprašanj pri izvajanju notranje in zunanje politike... (www.ars.gov.si).

arhivske znanosti, osnove dokumentologije, pravna država in ureditev pravnega varstva, raziskovalne metode, e-arhivi in hramba digitalnega gradiva, osnove organizacije informacij, raziskovalne metode, zgodovina arhivske dejavnosti, podaja poglobljene vsebine, kot izhodišča za znanstveno-raziskovalno delo na področju arhivske znanosti. Nabor izbranih profesorjev¹², med njimi jih je večina dolgoletnih profesionalnih arhivistov z doktorati znanosti z različnih področij ter obenem največjih ekspertov na svojem področju, le potrjuje to, da bodo vsebine predmetnika kakovostno posredovane.

5 Sklep

Pregled vsebin študija kaže, da je velik poudarek dan na upravljanje z elektronskim arhivskim gradivom, kjer je zajeto vse od poznavanja zakonske ureditve, poznavanje formatov, razumevanje migracij in pretvorb formatov do digitalizacije gradiva in vseh s tem vezanih vprašanj.

Ob dejstvu, da slovenski nacionalni arhiv skupaj z slovenskimi regionalnimi arhivi vzpostavlja javni e-arhiv, je tak poudarek na vprašanja glede poslovanja in hrambe elektronskega gradiva zelo dobrodošel, vendar tudi nujen.

Poslovanje v slovenski družbi, tako v javni kot privatni sferi se je že v celoti prelevilo v elektronsko. Vedno bolj se kaže potreba po profilu, ki bo vseboval znanja osnovnih arhivskih načel kot moderne informacijske tehnologije ter s tem celovitim znanjem zagotavljal ustrezno hrambo elektronskega arhivskega gradiva.

Izzivi nadaljnega razvoja slovenskega javnega e-arhiva prav tako odpirajo vrata novim profilom arhivistov v prihodnosti, saj za prihodnji razvoj bodo nujne aplikativne raziskave na področju infrastrukturnih izboljšav. Trenutno je veliko izzivov v arhivski znanosti, med njimi so med najbolj aktualnimi vprašanja elektronskega gradiva zaradi nevarnosti izgube podatkov oziroma zaradi vzpostavitve trajne ohranitve.

Znanstveno-raziskovalno delo profesorjev in študentov Oddelka za arhivistiko in dokumentologijo se na letni ravni predstavi na konferenci z izdajo zbornika mednarodnih znanstvenih prispevkov. S pregledom in analizo objavljenih člankov s področja arhivske znanosti treh arhivskih periodičnih časopisov *Archivaria*, *American Archivist* in *Archival Science* Banks in drugi (2011) podajajo nekaj statističnih tabel, iz katerih je razvidna prevlada angleško govorečih arhivistov pri objavah prispevkov z obravnavo določenih arhivskih vprašanj. Ker gre za časopise iz angleško govorečih držav, je to seveda razumljivo, vendar gre z vidika arhivske znanosti za tri vodilne arhivske časopise, ki utemeljujejo arhivsko teorijo in metodologijo, ki pa se v nekoliški meri razlikuje od evropskih ali azijskih. Tudi evropski in azijski prostor ponuja kvalitetne časopise, ki pa so v manjši meri vezani na univerzitetno inštitucijo, ampak na arhive, arhivska združenja ali druge arhivske inštitucije in organizacije. Zato je dobro in nenazadnje nujno, da takšna študijska organizacija z znanstvenimi objavami aktivno prispeva k razvoju arhivske znanosti. Morda bi bilo dobro, da se poleg letnega zbornika morda razmisli o periodični publikaciji, ki bi stopila ob bok zgoraj omenjenim tujim arhivskim časopisom.

Literatura

Alma Mater Aeuropaea – ECM. Pridobljeno 21.9.2017 s spletne strani <http://www.almamater.si/arhivistika-in-dokumentologija-c10#faculty>.

Arhiv Republike Slovenije. Pridobljeno 21.9.2017 s spletne strani www.ars.gov.si.

Banks, B. S., Conway, P., Zimmelman Lenoil, N., Suarez, M. F., S. J. (2011). The View from here: Perspectives on Educating about Archives. *The American Archivist Online Supplement*, vol. 74, , pp. 1-15. Pridobljeno 21.9.2017 s spletne strani <http://hdl.handle.net/2027.42/111827>.

CNN. Pridobljeno 19.9.2017 s spletne strani <http://edition.cnn.com/2009/POLITICS/05/20/lost.hard.drive.clinton/index.html>;

Duchain, Michel (1992). The History of European Archives and the Development of the Archival Profession in Europe. *The American Archivist*, Vol. 55, Winter 1992, str. 1-25.

12. Prof. dr. France Dolinar, prof. dr. Stane Granda, prof. dr. Jedert Vodopivec Tomažič, doc. dr. Jelka Melik, doc. dr. Miroslav Novak, doc. dr. Tatjana Hajtnik, doc. dr. Zdenka Semlič Rajh, doc. dr. Peter Pavel Klasinc, doc. dr. Jože Urbanija, doc. dr. Julijana Visočnik... (<http://www.almamater.si/arhivistika-in-dokumentologija-c10#faculty>, pridobljeno 21.9.2017)

Aida ŠKORO BABIČ: Sodobni pristopi pedagoških procesov v arhivski znanosti v luči elektronskega arhiviranja, 245-251

- InterPares Project (2017). Pridobljeno 21.9.2017 s spletne strani www.interpares.org.
- Duranti, Luciana (1993). The Archival Body of Knowledge: Archival Theory, Method, and Practice and Graduate and Continuing Education. *Journal of Education for Library and Information Science*, Vol. 34, No 1 (Winter 1993), str.8-25.
- Kazenski zakonik (KZ-1). Uradni list št. 55/2008 z dne 4.6.2008.
- Klasinc, Peter Pavel (2011). Študij arhivistike kot znanstvene vede. V *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja*, 10, str. 73-81.
- Lodolini, Elio (1989). The War of Independence of Archivists. *Archivaria* 28, str. 36-47.
- Jeraj, M. in Melik, J. (2016). Arhivist v nastajanju. *Doksis by media.doc*, Ljubljana, 9.september 216.
- Magna Charta evropskih univerz (1988). Bologna, september 1988.
- Melik, J. in Jeraj, M. (2013). Začetki poti slovenske arhivistike v drugi polovici dvajsetega stoletja. *Atlanti* 23. Str. 111-119.
- Prunk, Janko (2003). Zgodovina in perspektiva konstitutivnih idej evropske racionalistične civilizacije 1775-2000. *Dignitas*, 17-18, str. 3-68.
- Zakaj je Nina Betteto zamolčala to sodbo?* (2016). Pridobljeno 19.9.2017 s spletne strani <http://siol.net/novice/slovenija/zakaj-je-nina-betetto-zamolcala-to-sodbo-oporoke-427892>.
- Hundreds of historic papers lost from National Archives* (2017). Pridobljeno 19.9.2017 s spletne strani <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/8688070/Hundreds-of-historic-papers-lost-from-National-Archives.html>.
- Schellenberg, T. R. (1956). *Modern Archives: Principles and Techniques*. Chicago: University of Chicago Press.
- Semlič Rajh, Z. in Škoro Babič, A. (2015). Arhivist, quo vadis? *Zbornik Posvetovanja Arhivskega društva Slovenije na Ptujju*, str. 121-129.
- Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA). Ur. l. RS, št. 30/2006, 24/2014 - Odl. US in 51/2014
- Žontar, Jože (1995). Zgodovina arhivistike na Slovenskem. *Arhivi*, str. 13-17.

SUMMARY

Records management in Slovenian society, both in the public and private spheres, has already completely turned into electronic. There is an increasing need for a profile that will include the knowledge of basic archival principles as a modern information technology, thus providing comprehensive knowledge. The challenges of the further development of the Slovenian public e-archive also open the door to the new profiles of archivists in the future, as applicative research in the field of infrastructure improvements will be necessary for future development. There are currently many challenges in archival science, among which are the most current issues of electronic material due to the risk of data loss or the creation of permanent conservation. If after completing the study, students are familiar with the basic models of practical solutions for the electronic storage of archival material, they recognize the archival material that arises in the e-environment, understand the complexity of defining it, professional treatment and use of electronic forms of archival material, and can recognize the compliance of individual technological solutions with basic archival professional principles. Such a profile will be required in each institution. By analysing the archival study program at Alma Mater Europaea, as the only institution with a comprehensive study program in archival science in Slovenia, we can conclude that the program with a set of professors is very good, as it is compatible with the work tasks of a professional archival institution, and it is aimed at educating the profile of the archivist.

Typology: 1.02 Review Article

Submitting date: 25.05.2017

Acceptance date: 31.05.2017

